

Politički život obrađuje pisac pod naslovima: *Sukob dviju ideja, Drugi saborski i prvi općinski izbori, Politički događaji od 1870. do 1879., Izbori za Carevinsko vijeće 1879. i rascjep u narodnoj stranci, Negativne posljedice rascjepa, Saborski izbori 1883. i dolazak don Mihe Pavlinovića u Drniš 1884., Izbori za Carevinsko vijeće 1885., Politički događaji od 1886. do 1892., Rascjep među dalmatinskim Hrvatima, Pravaški smjer i nesloga među drniškim Hrvatima, Nesporazumi i sporazumi, Porazi i pobjede drniških pravaša, Drniš za prvog svjetskog rata.*

b) *Društveni život* obuhvaća 11 zaokruženih tema: *Ekonomsko stanje, Socijalne nevolje, Regulacija Čikole, Poljodjelski odbor i pošumljavanje, Rudokopi i industrija mramora, Ceste i željezničke pruge, Kulturni život, Crkve: sv. Ante, Gospe od Ružarija, sv. Ivana u Bađnju i pravoslavna Velike Gospojine, Vjerski život te župsko osoblje s kratkom biografijom pojedinog župnika.* Ove teme daju jasnu sliku društvenog života u ovom razdoblju.

Obje su radnje bogate bilješkama i ilustracijama. Dragocjeni su životni podaci o pojedinom župniku. Mogu biti odskočna daska za nove radove. Sve su tvrdnje provjerene arhivskim podacima i odgovarajućom brojnom literaturom o tom predmetu. To knjigama daje znanstveni biljeg. Da se i stranci mogu donekle upoznati sa sadržajem, na koncu obaju priloga donesen je kratki sadržaj-resumé na njemačkom jeziku od o. Karla Bašića. Monografije su napisane lijepim književnim jezikom, stilski su dotjerane te se ugodno čitaju. Pisac, vrstan jezikoslovac, ovdje se pokazao i kao vješt povjesnik. Šteta što u posebnim otiscima nema kazala.

Ovom prigodom zaželimo da nam učeni pisac dade povijest Drniša i za turskih vremena. Tako bismo imali u rukama čitavu povijest Drniša i Petrova polja. Time bi uvelike zadužio i buduća pokoljenja.

ZIVOTNA EPOPEJA LUDWIGA VAN BEETHOVENA

(Uz 150. obljetnicu smrti)

Petar Zdravko Blajić

16. prosinca 1770. u skromnoj kući u Bonngasse u Bonnu, rodio se Ludwig van Beethoven. Kako je u svoje vrijeme Providnost dodijelila Danteu, Michelangelu, Leopardiu, Chopinu, Dostojevskom ili Ghandiju mnogo patnji, tako ih je isto pripremila za malog Ludwiga. Zbog toga će sigurno motto »preko patnje do radosti« postati njegov životni program i primjer za mnoge. U stvari, taj »jadni i veliki Beethoven« jedino je patnje u životu imao u izobilju. Od siromašne sobe i rane smrti toliko mu drage majke, uz oca sklona bančenju i pijanstvu, uz iscrpljujuće vježbanje glasovira, prošlo mu je djetinstvo, koje zapravo i nije imao. Ni batina mu nije manjkalo od oca, koji ga je, vidjevši sinov glazbeni talenat, htio »plasiarti« kao čudo od djeteta, kako je to bio uradio Mozartov otac. Prvi učitelj glazbe bio mu je neki Pfeifer, u svemu sličan ocu mu. Drugog učitelja, Neefea, koji ga je osposobio da s dvanaest godina bude orguljaš na dvoru, Ludwig je iskreno volio. Tek što je u šesnaestoj godini stigao u Beč, o kojem je toliko sanjao, gdje je upoznao i Mozarta, morao se hitno vratiti kući, jer je primio poruku da mu je majka na umoru. Zatekao ju je u zadnjim trenucima.

Nije teško shvatiti zašto nas Beethovenova glazba »iznutra hvata«, zašto je kadra u nama izazvati duboke emocije, pa i suze. U njegovu se glazbu uvukla agonija njegove majke i osjećaj izmorenosti i napuštenosti jednog dječaka; u toj glazbi nalazimo sebe, svoje nezadovoljstvo i svoju melankoliju, nalazimo patnju generacijâ i tugu ove »suzne doline«.

Adagio *Devete simfonije*, Marcia funebre *Eroike*, plač violina u prvom dijelu *Simfonije sudbine* i u Adagama prvih četiriju koncerata za glasovir nalazimo njega i sebe. Sva naša bol kao da je prošla kroz njegovu i našla svoj izražaj u njegovoj umjetnosti. Astma, poniženja i briga za mladu braću još će jednom karakterizirati njegov drugi i posljednji boravak u Bonnu. Za svog drugog boravka u Beču stanuje u nekakvu potkrovlju. Nije ga to mnogo smetao; ta, priučio se bijedi i radu. Ipak, za svog boravka u Beču šezdesetak puta mijenja stan. Uči kod Haydna i područava glasoviru dvije djevojke iz aristokratskih obitelji. Osjećajan kakav je već bio, toliko žudi biti ljubljen i ljubiti, ali u tome je za cijelog života bio loše sreće. Tek što osjeti toplinu prvog plamsaja — eto mraza. Gotovo svaki bljesak, koji je izazvala neka osoba, našao je svoj odsjev u kakvoj sonati, kvartetu ili koncertu. Prvim razočaranjima u ljubavi pridruživali su se i prvi simptomi gluhoće. Po savjetu liječnika polazi u Heiligenstadt na odmor, koji ga nije odmorio, nego mu još više pojačao osjećaj osamljenosti, do te mjere da je napisao oporuku i odlučio napraviti samoubojstvo. Poslije će više puta ponoviti i napisati da su ga samo vjera i umjetnost spasili i dali mu snage u tim strašnim danima da ne izvrši taj čin. »Bože, ti koji čitaš svaki kutak srca moga, znaš da u njemu vladaju ljubav prema ljudima i želja da samo dobro činim.« Dugo je u njemu živjela nada, da je ta gluhoća ipak samo prolazna stvar, a poslije, da će se proces zaustaviti i poštediti ga od potpune gluhoće, najveće neprilike koja može snaći jednog glazbenika. »O Providnosti, podari mi barem jedan dan radosti, jer već tako davno ne osjetih ni sjenu njezinu.«

Zar nam je teško razumjeti zašto je za temu svog jedinog oratorija izabrao napuštenog Krista na Maslinskoj gori? Uza sve, odlučio je živjeti i ne predati se. Doduše, život oko njega, za njega je bio sve siromašniji, ali je zato onaj unutrašnji, samo njegov, bio sve bogatiji. Jedino iz bogate nutrine rađaju se velike stvari. U relativnoj žurbi, koja inače nije karakterizirala njegovo stvaranje, radi na *Drugoj* i *Trećoj simfoniji*, na sonati *Waldstein* i na *Appassionati*. Svoju *Eroiku* posvetio je Napoleonu, od kojega je toliko općeg dobra očekivao. Kako mu to nije bio prvi put da se je razočarao u ljudima, kada je vidio da je i Napoleon samo jedan iz niza diktatora i megalomana, poverao je posvetu i napisao novu. Kad je bio tako blizu zaruka s »vječno ljubljenom« Terezijom Brunswich, dao je svoju radost naslutiti u *Četvrtoj simfoniji*. Završilo je tako da je morao zapisati u svoj Dnevnik: »Sudeno mi je da čitav život budem sam.« I eto *Pete simfonije*. Sto mu život nije davao, to je pokušao sam stvoriti i idealizirati. Kakva bi trebala biti žena, koju je toliko želio, nalazimo u njegovoj jedinjoj operi *Fidelio*. Još ga jedino priroda nije iznevjerila. Ljudi ga ne razumiju, a on je uvjeren da ga i ne žele razumjeti. Duge šetnje kroz prirodu odmaraju ga. Vidi ptice kako radosno pjevaju i skakuću, vidi mladiće i djevojke gdje plešu u pjevaju, a on ništa od toga ne čuje. Ne čuje ušima, ali čuje srcem. Boli ga što ne čuje, no raduje se s prirodom i uživa u idili sela, livadâ i šumâ. *Pastoralna-Šesta simfonija* riječ je i izražaj toga stanja. Smrt prijatelja i učitelja Haydna, Goetheovo nerazumijevanje, tiranija izdavača, trajno siromaštvo, gluhoća svakim danom sve potpunija, sve je to rodilo *Sonatu op. 69.* za violoncello i glasovir, na koju je napisao »Inter lacrimas et luctum.« 1815. umro mu je brat Karlo. Da bi olakšao nastale teškoće bratove obitelji, posvojio je sinovca Karla. On mu je postao najveća briga, no od njega je doživio najteža razočaranja. Taj je samo pijančevao, lumpovao i kartao. Beethovenovo materijalno stanje postalo je takovo da više nije imao ni čitave cipele u kojima bi izišao vani. Dugo je radio na »najveličanstvenijoj Misi«, na *Missi Sollemnis* i ponadao se da će njome donekle riješiti svoje materijalne poteškoće. Ali još jednom razočaranje. Beč koji je toliko volio i od kojega je toliko očekivao više voli Rossinija i druge Talijane nego »teškog Beethovena«. To ga još više ispunja gorčinom i osjećajem osamljenost. »Bože moj, jedina obrano moja. Samo Ti si moja utjeha. Ti, koji čitaš dubinu duše moje,

znaš koliko trpim; usliši vruću molbu svoga najnesretnijeg stvora.« Tu istu molbu ponovio je prekrasnim *Benedictusom* i gotovo nenadmašivim *Dona nobis pacem* iz *Missa Sollemnis*. I kad su, izgleda, došla svom vrhuncu sva ta razočaranja, kad se činilo da u njegovu srcu nema ništa doli gorčine, evo »gigantske« simfonije, *Simfonije Radosti — Devete*. Baš u mračnom tunelu osame, kada jedva životari, želi zahvaliti Bogu, ljudima i prirodi i pozvati ih da zbratimljeni i zagrljeni zapjevaju himnu radosti, koje zvuci iz vremena probijaju granicu i odzvanjaju u vječnosti. *Deveta simfonia* je Beethovenov životni motto i Credo: »preko patnje do radosti«. Ona je njegova životna poruka: »Bol nije uzaludna. Život zaslužuje da se živi usprkos svemu što nas okružuje!« Kad je završio simfoniju, pisao je grofici Mariji von Erdödi: »Mi stvorenja ograničena, s neograničenim duhom, rođeni smo za trpljenje i za radost; moglo bi se reći da izabrani jedino preko trpljenja i postižu radost.« *Missa Sollemnis* i *Deveta simfonia* bile su njegov životni trijumf. Za prvog izvođenja bilo je scena neopisivog entuzijazma. Beethoven od svega toga nije ništa čuo, i kad su ga upozorili da pogleda publiku u zanosu, pokrio je lice rukama da sakrije, možda, suze. I nakon toga trijumfa poteškoće ostaju. Sinovac Karlo reći će: »Postajem sve gori što me stric želi sve boljeg.« Nezasitan u traženju novca, inscenirao je samoubojstvo. Poslije će ga stvarno i izvršiti. Beethoven od svakoga koga želi posebno ljubiti doživljava razočaranje. Osjeća se nemiran i raskidan, kao pojedini dijelovi njegovih posljednjih kvarteta, ali i odijeljen i pročišćen bolima, kao kakav mistik. Želio je skladati još jednu simfoniju i još jedan oratorij. No, nije mu bilo više moguće.

1826. dovezale su ga se razne bolesti. 24. ožujka 1827. potpuno srvan, uvidio je da mu je došao kraj. Zatražio je i s najvećom pobožnošću primio sakramente ispovijedi, pričesti i bolesničkog pomazanja. 26. ožujka, u sumračaj, dok je nad Bečom bjesnila nezapamćena oluja, kao i za Mozartova pogreba, Beethoven je napustio ovu zemlju koju je toliko volio i pošao ususret Svevišnjemu, perd kojim se je jedinim osjećao dužnim poštovanja i pobožne pokornosti. Posljednje riječi su mu bile: »Gott, Gott, wo bist du?« (O Bože, o Bože, gdje si?). Na sprovodu je bio »cijeli Beč«.

Pisao je jednom: »Od moga djetinjstva do današnjega dana moja je želja bila: umjetnošću služiti čovječanstvu.« I kada je bio najrazočaraniji, tražio bi utjehu i uvijek bi zaključivao: »Biti strpljiv, služiti i ljubiti, to mi jedino ostaje.« »Volio bih zagrliti cijeli svijet. Moje je srce dobro. Činiti dobro gdje god se može, ljubiti i poštovati tuđu slobodu iznad svega, nikad ne izdati istinu, ni za volju carskog trona — takav želim biti.« Na naslovnoj stranici svoje *Misse Sollemnis* napisao je: »Bog je najveće dobro, nikad me nije zapustio, a čitav moj život je jedna meditacija.«

ISPRAVAK

U brojevima 1 i 2/77. našeg časopisa potkralo se nekoliko korektorskih pogrešaka, pa molimo čitatelje i autore da uvažavaju ispravak.

U br. 1 u članku *Kristologija Waltera Kaspera (II)* na str. 81, r. 5 odozgo namjesto *Kasper* treba stajati: on (tj. A. Feillet), a na str. 85, r. 11 odozgo umjesto *opoziciju* treba stajati: opciju.

U br. 2 u članku *Djelo i uspomene dra Bože Milanovića* na str. 177, r. 4 ispod stihova umjesto *Secunovićem* treba stajati *Cecinovićem*; na str. 178, r. 27 odozgo namjesto *seljačkog doma* treba stajati: *đačkog doma*, a u retku 39 na istoj str. namjesto *i tri milijuna tadašnjih jugolira* treba stajati: (tri milijuna tadašnjih jugolira). Zagrade su potrebne, jer je taj iznos u istom retku označen s milijun din.

Hvala!